

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-24>

Владислав КУКУШКІН,

orcid.org/0000-0002-3444-8810

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(Харків, Україна) *vladkarma@ukr.net*

Оксана ЛОБОВА,

orcid.org/0000-0002-4499-8939

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(Харків, Україна) *ksunchiklobova@gmail.com*

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗВО

Статтю присвячено актуальним проблемам модернізації та підвищення якості викладання англійської мови у закладах вищої освіти. Актуальність дослідження визначається необхідністю пошуку найбільш ефективних методів викладання англійської мови у вищій школі, тому особливу увагу приділено характеристиці та аналізу деяких з методів в педагогічному, методичному та дидактичному аспектах.

Мета статті полягає у розкритті ролі та значення інноваційних методик викладання англійської мови, виявленні найбільш ефективних методів та форм навчальної діяльності. Реалізація цієї мети потребує розробки та впровадження відповідних технологій навчання. На думку авторів, досягти цього можна за допомогою інноваційного підходу, створюючи інтерактивне середовище.

У статті доведено результативність застосування інтерактивних методів навчання на заняттях з англійської мови, наводяться їх приклади та пропонуються способи їх реалізації. Автори статті приділяють особливу увагу застосуванню інтеракції під час іншомовної мовленнєвої діяльності здобувачів вищої освіти.

На думку авторів, найбільш перспективним у навчанні англійської мови є застосування методів за способом взаємодії всіх учасників навчального процесу на заняттях. Доведено, що використання інтерактивних форм та методів у реалізації особистісно-орієнтовного підходу у викладанні англійської мови дозволяє збільшити кількість розмовної практики на занятті, виявляється цікавим для студентів, допомагає засвоїти матеріал та використовувати його у подальшому, виконує дидактичні та розвиваючі функції.

У статті зазначено, що для підвищення ефективності навчання у закладах вищої освіти необхідним є створення таких психолого-педагогічних умов, за яких здобувачі можуть зайняти активну особистісну позицію та повною мірою проявити себе як суб'єкти навчальної діяльності.

Ключові слова: англійська мова, інноваційний підхід, інтерактивне навчання, інтерактивний метод, оптимізація навчального процесу.

Vladyslav KUKUSHKIN,

orcid.org/0000-0002-3444-8810

PhD in Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of English Philology and Foreign Language Teaching Methods

V.N. Karazin Kharkiv National University

(Kharkiv, Ukraine) *vladkarma@ukr.net*

Oksana LOBOVA,

orcid.org/0000-0002-4499-8939

PhD in Philological Sciences, Associate professor;

Associate Professor at the Department of English Philology and Foreign Language Teaching Methods

V.N. Karazin Kharkiv National University

(Kharkiv, Ukraine) *ksunchiklobova@gmail.com*

METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE IN HIGHER SCHOOL

The article is devoted to the actual problems of modernizing and improving the quality of teaching English in higher educational institutions. The relevance of the study lies in the need to find the most effective methods of teaching English

in higher education, so the article focuses on the characteristics and analysis of some of them in terms of pedagogy, methodology and didactics.

The purpose of the article is to reveal the role and significance of innovative methods of teaching English, to identify the most effective methods and forms of educational work.

The realization of this purpose requires the development and implementation of appropriate learning technologies. This can be achieved through an innovative approach, creating an interactive environment. The article proves the effectiveness of the use of interactive teaching methods in English classes, provides examples of them and suggests ways to implement them. The authors of the article pay special attention to the use of these technologies in the foreign language speech activity of students.

According to the authors of the article, the most promising for teaching English is the classification of methods according to the way the teacher and students interact in the classroom. The article proves that the use of interactive forms and methods in the implementation of a student-centered approach in teaching English can increase the amount of speaking practice in the classroom, are interesting for students, help to learn the material and use it in further classes, perform didactic and developmental functions.

The authors of the article note that in order to increase the effectiveness of education in higher education, it is necessary to create such psychological and pedagogical conditions under which the student can take an active personal position and fully express himself as a subject of educational activity.

Key words: English language, innovative approach, interactive learning, interactive method, optimization of the educational process.

Постановка проблеми. Головним напрямом розвитку сучасної гуманітарної освіти в Україні є підвищення рівня навчання до європейських стандартів та входження до загальноєвропейського навчального простору. У цьому контексті, пріоритетним стає реформування освіти, за якого досягається якісно новий рівень у вивченні іноземних мов. На відміну від інших предметів, іноземна мова – це галузь знань, яка розкриває перед здобувачами освіти іншомовну культуру та менталітет народу, мова якого вивчається. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами, що, своєю чергою, вимагає від викладачів пошуку ефективних інноваційних методик викладання.

Удосконалення у широкому сенсі означає вибір найкращого, найбільш сприятливого варіанта з безлічі можливих умов, засобів, дій тощо. Якщо удосконалення перенести на процес викладання іноземної мови, то воно означатиме вибір такої його методики, яка забезпечує досягнення найкращих результатів за мінімальних витрат часу та сил учасників освітнього процесу за певних умов.

Аналіз останніх досліджень. Фахівці у галузі педагогіки, методики та дидактики присвятили безліч досліджень пошукам ефективних та дієвих способів навчання, зокрема іноземних мов. Так, С. М. Нікіфорова, Н. І. Пивоварова та О. І. Пивоварова (2019) вивчають методи навчання іноземної мови в історичному аспекті. Ю. С. Стиркіна (2019) досліджує сучасне і традиційне навчання іноземної мови, аналізуючи переваги та недоліки кожного з них. Роботи закордонних методистів присвячені дослідженню методів навчання іноземних мов у зіставному (Zare-Behtash, Zadeh & Banaruee 2017; Call, 2018) та педагогічному аспектах (Korthagen, 2016). Низка робіт спрямована

на вивчення граматично-перекладного методу (Althaqafi, 2018; Mart, 2013).

Різноманітність та кількість робіт, присвячених методам викладання іноземних мов, лише засвідчує необхідність подальших розвідок у цьому напрямі.

Мета статті полягає у розкритті ролі та значення інноваційних методик викладання англійської мови та у визначенні найбільш ефективних методів й форм навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На реалізацію оптимального навчального процесу впливають «сприятливі умови навчання, доброзичливий морально-психологічний клімат, естетика навколишнього простору, психолого-педагогічні вектори навчання, свідоме та підсвідоме розуміння життєвої перспективи від навчання» (Korthagen, 2016: 315).

Методи навчання визначаються по-різному. Одні вчені вважають, що «методи навчання становлять систему взаємопов'язаних видів діяльності викладача та студентів та прийоми викладання та навчання, а кожен прийом систему дій та операцій викладача та студентів, що визначаються раціональною послідовністю та цілеспрямованістю» (Pennington & Richards, 2016: 12). На думку інших фахівців, «методи навчання – це об'єднана в одне ціле діяльність викладача та студентів, спрямована на засвоєння мовних знань, умінь та навичок, на організацію пізнавальної діяльності студентів» (Zare-Behtash, Zadeh & Banaruee, 2017: 10).

Найбільш перспективною для навчання англійської мови, на наш погляд, є класифікація методів за способом взаємодії на заняттях усіх учасників освітнього процесу. Способами такої взаємодії є:

1. Виклад викладачем мовного матеріалу, коли здобувачі вищої освіти слухають пояснення.

2. Обмін думками між здобувачами вищої освіти та викладачем з питань, що вивчаються на заняттях з англійської мови, завдяки чому здобувачі доходять потрібних висновків, узагальнюють матеріал, формулюють визначення та правила.

3. Організація викладачем спостереження здобувачами освіти над фактами, що вивчаються, і явищами мови з подальшим спільним обговоренням результатів.

4. Самостійне вивчення матеріалу здобувачами під керівництвом викладача.

5. Набуття необхідних знань здобувачами шляхом виконання практичних завдань та вправ.

Виходячи з цього, виділяють відповідні методи навчання іноземної мови у закладах вищої освіти.

З метою створення емоційного настрою на заняттях важливо підібрати приклади з літератури, художніх фільмів, особистих переживань учасників освітнього процесу. Яскравість розповіді та емоційна оцінка викладача збуджують інтерес здобувачів до матеріалу, що вивчається. Найбільш поширеними серед методів цієї групи на заняттях з англійської мови є:

– метод створення новизни навчального матеріалу, що передбачає визначення нових знань у процесі викладання, створення атмосфери морального задоволення від інтелектуальної діяльності;

– метод гри сприяє створенню емоційної атмосфери, засвоєнню матеріалу за допомогою емоційно насиченої форми викладання. У свою чергу, ділові, рольові, ситуативні ігри моделюють життєві ситуації, взаємини людей, взаємодію речей та явищ.

При цьому ефект досягається за рахунок імпровізації, природного прояву творчих здібностей здобувачів вищої освіти. Гра – вид діяльності, що сприяє переробці отриманих із зовнішнього світу вражень, де яскраво виявляються особливості уяви, емоційність, потреба у спілкуванні. У виховному значенні «гра допомагає студентам подолати невпевненість, сприяє самоствердженню, виявленню своїх сил та можливостей» (Korthagen, 2016: 316).

Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії зі студентами за допомогою бесіди, діалогу (Pennington & Richards, 2016: 17). Тут на допомогу приходять застосування «інформаційних технологій, які сприяють реальній цільовій активності та високій мотивації студентів» (Korthagen, 2016: 327). Інтерактивні технології здійснюються шляхом активної взаємодії під час заняття двох та більше осіб між собою.

Навчання іноземної мови – це складний, багатогранний процес, який потребує творчого підходу з боку всіх учасників навчального процесу, оскільки методи навчання – це не прості алгоритмізовані дії. У цьому контексті «викладачеві важливо знати новітні методи викладання англійської мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів студентів» (Korthagen, 2016: 330).

Сьогодні комунікативна методика пропонує широке впровадження у навчальний процес активних нестандартних методів та форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. На практиці досить ефективними виявилися такі форми роботи: індивідуальна, парна, групова та командна. Тому всі вправи мають бути комунікативно-виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією (*Information gap, choice, feedback*) (Pennington & Richards, 2016: 20). Для їх виконання студентам буде потрібна додаткова інформація, вони докладатимуть певних зусиль для її засвоєння і, таким чином, зможуть краще та ефективніше організувати свою діяльність (Mart, 2013: 103).

Обираючи певний інтерактивний метод, наприклад, *“Interview”, “Round Table”, “Reflexive Circle”, “Hotsummary”, “Project”, “Expert Groups”, “Dozensofquestions”, “Excursion”,* викладач формує у здобувачів освіти відповідні навички. Окрім того, в результаті спілкування відбувається взаємонавчання обох сторін.

Розглянемо далі приклади інтерактивних ігор. Ефективність оволодіння лексикою з вивченої теми здобувачі освіти можуть продемонструвати за допомогою гри *“Grabaminute”*. За правилами гри студент має одну хвилину для представлення терміна, який написаний на картці. Необхідно вказати якомога більше інформації про предмет або термін, його значення, застосування тощо. Перемагає студент, який надав найбільш повну та зв'язну інформацію про вказаний предмет або термін. Плюс цієї гри в тому, що перевіряється словниковий запас з певної теми у поєднанні з граматиною. Крім того, це ефективний спосіб для закріплення пройденого матеріалу. Завдяки цій грі покращуються навички швидкого реагування та критичного мислення.

Не менш продуктивною є гра *“Anitemdescription”*, у якій необхідно описати слово чи словосполучення, вказані на картах, не називаючи однокореневі слова та не застосовуючи жестів. У цій грі активна роль надається здобувачам освіти, які мають вгадати слово.

Плюс цієї гри у перевірці рівня оволодіння словниковим запасом за певною темою у поєднанні з граматиною, а також покращення навичок швидкого реагування, активізація пошуку синонімів англійською мовою. З іншого боку, прямий комунікативний контакт між здобувачами освіти позитивно впливає на взаємозв'язок усередині студентської групи.

Гра на прояв фантазії та індивідуальності – “Chainstory” – полягає у продовженні історії, яку розповів попередній студент. Під час цієї гри перевіряється лексика з певної теми у поєднанні з граматиною, покращуються навички швидкого реагування, підвищується концентрація уваги, фокусується увага на сюжеті, розвивається пам'ять.

Запропоновані ігри не вимагають спеціальної підготовки для їх проведення.

Наступна група ігор розрахована як на теоретичну основу, так і на аргументованість відповідей, що змушує здобувачів освіти аналізувати думки, які вони озвучують. До таких ігор належать, наприклад, “Roundtable” (групова гра на вирішення спільної проблеми), “Scientific debate” (діалог, в якому студенти – представники різних поглядів на певну проблему, відстоюють свою думку, протилежну іншим), “Competition in small groups” (мотиваційна гра, яка спонукає студентів

до активності), “Brainstorm” (розвиває критичне мислення), “Situation” (розвиває вміння швидко реагувати та фантазувати), “Judicial sitting” (гра з розподілом ролей та пошуком конструктивних відповідей).

Наведені приклади засвідчують велику кількість та різноманітність форм інтерактивних занять. Однак, слід пам'ятати, що використання однієї методики викладання чи вибір однієї форми проведення інтерактивного завдання, не нададуть необхідного ефекту, окрім того, канали сприйняття інформації не бувають однобічними, тому слід залучати як говоріння, так і письмо, читання та аудіювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Застосування інтерактивних форм та методів у реалізації особистісно-орієнтованого підходу у викладанні англійської мови сприяють збільшенню розмовної практики на занятті, виявляються цікавими для здобувачів вищої освіти, допомагають засвоїти матеріал та використовувати його у подальшому, виконують дидактичні та розвиваючі функції.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у пошуку шляхів вдосконалення методів інтерактивного навчання англійської мови у закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нікіфорова С. М., Пивоварова Н. І., Пивоварова О. І. Еволюція методів навчання іноземної мови. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. Вип. 46. С. 70–91.
2. Стыркина Ю. С. Сучасне і традиційне навчання іноземної мови: переваги і недоліки. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2019. Вип. 20. С. 161–170.
3. Althaqafi A. S. A Critical Review of Grammar Teaching Methodologies in the Saudi Context. *English Language Teaching*. 2018. 65 p.
4. Call K. Professional Teaching Standards: A Comparative Analysis of Their History, Implementation and Efficacy. *Australian Journal of Teacher Education*. 2018. № 43(3). Pp. 48–93.
5. Korthagen F. A. J. Pedagogy of Teacher Education. In J. Loughran, M. L. Hamilton (Eds.). *International Handbook of Teacher Education*. 2016. Pp. 311–346.
6. Mart C. T. The Grammar-translation Method and the Use of Translation to Facilitate Learning in ESL Classes. *Journal of Advances in English Language Teaching*. 2013. Pp. 103–105.
7. Pennington M. C., Richards J. C. Teacher identity in language teaching: Integrating personal, contextual, and professional factors. *RELC Journal*. 2016. № 47(1). Pp. 5–23.
8. Zare-Behtash E., Zadeh O. K., Banaruee H. A Comparative Study of Teaching Methods in ESP Courses. *European Journal of English Language Teaching*. 2017. Pp. 1–15.

REFERENCES

1. Nikiforova S. M., Pyvovarova N. I. & Pyvovarova O. I. (2019). Evolyutsiya metodiv navchannya inozemnoyi movy [Evolution of foreign language teaching methods]. *Teorija ta metodyka navchannja ta vykhovannja – Theory and methods of teaching and education*, 46, 70–91 [in Ukrainian].
2. Styrkina Yu. S. (2019). Suchasne i tradytsiyne navchannya inozemnoyi movy: perevahy i nedoliky [Modern and traditional teaching of a foreign language: advantages and disadvantages]. *Estetyka i etyka pedagoghichnoji diji – Aesthetics and ethics of pedagogical action*, 20, 161–170 [in Ukrainian].
3. Althaqafi A. S. (2018). A Critical Review of Grammar Teaching Methodologies in the Saudi Context. *English Language Teaching*, 11(11), 65.
4. Call K. (2018). Professional Teaching Standards: A Comparative Analysis of Their History, Implementation and Efficacy. *Australian Journal of Teacher Education*, 43(3), 48–93.

5. Korthagen F. A. J. (2016). Pedagogy of Teacher Education. In J. Loughran, M. L. Hamilton (Eds.). *International Handbook of Teacher Education*, 311–346.
6. Mart C. T. (2013). The Grammar-translation Method and the Use of Translation to Facilitate Learning in ESL Classes. *Journal of Advances in English Language Teaching*, 1(4), 103–105.
7. Pennington M. C., Richards J. C. (2016). Teacher identity in language teaching: Integrating personal, contextual, and professional factors. *RELC Journal*, 47(1), 5–23.
8. Zare-Behtash E., Zadeh O. K. & Banaruee H. (2017). A Comparative Study of Teaching Methods in ESP Courses. *European Journal of English Language Teaching*, 2, 1–15.